

ISSN 0027-8084

УДК 808.61./62

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

НАШ ЈЕЗИК

L/2

БЕОГРАД
2019

НАШ ЈЕЗИК

ИЗДАЈЕ

ЛИНГВИСТИЧКО ДРУШТВО у БЕОГРАДУ

УРЕЂУЈЕ

БОДИСВАВ ПЕТРОВИЋ

ГОДИНА I СВЕСКА I

БЕОГРАД

1932

НАШ ЈЕЗИК

L CB. 2

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

др Рајна ДРАГИЋЕВИЋ, др Јелена ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ,
др Весна ЛОМПАР, др Драгана МРШЕВИЋ РАДОВИЋ,
др Марина НИКОЛИЋ, др Мирослав НИКОЛИЋ,
др Борђе ОТАШЕВИЋ, др Милица РАДОВИЋ ТЕШИЋ,
др Стана РИСТИЋ, др Марина СПАСОЈЕВИЋ,
др Срето ТАНАСИЋ

Уредник
др СРЕТО ТАНАСИЋ

Секретар
др Марина Спасојевић

Ову свеску *Нашег језика* приредиле су
др Марина Николић и др Марина Спасојевић.

Рецензенти
др Марина Николић, др Владан Јовановић,
др Марина Спасојевић, др Срето Танасић

Према мишљењу Министарства за науку, технологију и развој Републике Србије
бр. 413-00-1715/2001-01 ова публикација је од посебног интереса за науку.

НАШ ЈЕЗИК, часопис за српски књижевни језик, покренуло је 1932. г. Лингвистичко друштво у Београду, на челу са Александром Белићем, који је уредио седам књига предратне серије, као и девет књига и први двоброј десете књиге у новој, послератној серији часописа. Од 1960. до 1975. г. (књ. X/3–XXI/1–2) уредник часописа био је Михаило Стевановић, а у периоду од 1975. до 1996. г. (књ. XXI/3–XXX) Митар Пешикан. Часопис је од 1996. до 2005. г. (књ. XXXI–XXXVI) уређивао Мирослав Николић.

Наш језик излази у две годишње свеске, које чине једну књигу. Издаје га и прима рукописе Институт за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36, ел. пошта: isj@isj.sanu.ac.rs, nasjzikisjsanu@gmail.com.

Штампа Планета принт, Београд

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

81

НАШ језик / уредник Срето Танасић. – Год. 1, бр. 1 (1932/1933) – год. 8, бр. 1 (1941); Н.С. Књ. 1 (1949/1950)–. – Београд: Институт за српски језик САНУ, 1932/1933– (Београд, Планета принт).

Полугодишње
ISSN 0027-8084 = Наш језик
COBISS.SR-ID 615951

Проф. др Срето Танасић, дописни члан АНУРС

*Радове на ст̄раницама овог броја
часописа Наш језик колеге,
пријатељи и некадашњи студенти
посвећују проф. др Среџи Танасићу,
дописном члану АНУРС,
поводом седамдесет година живота
са искреним жељама за другим животом
и непрекидним стваралаштвом*

НАШ ЈЕЗИК

Књига L

Св. 2 (2019)

САДРЖАЈ

Повод

- Седамдесет година живота др Срете Танасића – пола века љубави
према српскоме језику (МАРИНА Љ. СПАСОЈЕВИЋ) 1–7
- Библиографија радова др Срете Танасића
(ВЕСНА Н. ЂОРЂЕВИЋ) 9–30

Срето Танасић у српској лингвистици

- Стандардизација српског језика и језичка култура у проучавањима
Срете Танасића (МАРИНА М. НИКОЛИЋ) 31–37
- Срето Танасић против језичких манипулација
(БИЉАНА С. САМАРЦИЋ) 39–47
- Значај Танасићевих истраживања за лексикографски третман
трпног глаголског придева у Речнику САНУ
(ЈОВАНА Б. ЈОВАНОВИЋ) 49–57

Акцентологија и фонологија

- Силазни акценти на непочетним слоговима ријечи у српском
књижевном језику (МИЛОРАД П. ДЕШИЋ) 59–64
- О прозодијским аспектима риме у српској поезији
(ДРАГА С. ЗЕЦ) 65–75
- Белићеви погледи на акценте и културу говора у часопису *Наш
језик* из данашње перспективе (АЛЕКСАНДРА Р. ЛОНЧАР
РАИЧЕВИЋ, МАРИНА С. ЈАЊИЋ) 77–85
- О неким спорним рефлексима *jaīa* (САЊА М. КУЉАНИН) 87–93

Морфологија и творба речи

- О архаизмима у српском језику, посебно граматичким
(ПРЕДРАГ Ј. ПИПЕР) 95–107

Прелазни карактер префиксоида у савременом српском језику (РАЈНА М. ДРАГИЋЕВИЋ)	109–116
Морфолошка средства којима се појачава или ослабљује значење мотивне речи у творби (нацрт за једну могућу морфологију градуабилности) (МИРЈАНА К. ИЛИЋ)	117–122
Статус лексеме <i>сам</i> у савременом српском језику (АНА М. ЈАЊУШЕВИЋ ОЛИВЕРИ)	123–129
Узвици у служби других врста речи у српском језику (ИВАНА В. ЛАЗИЋ-КОЊИК)	131–139
Експресивна вредност збирних именица које означавају етничке, националне, верске групе (ДРАГАНА Ј. ЦВИЈОВИЋ)	141–150
О могућим семантичким дистинкцијама глаголских именица у српском језику <i>јризнање</i> : <i>јризнавање</i> , <i>јридружијење</i> : <i>јридруживање</i> и сл. у контексту актуелне политике (МАРИНА Љ. СПАСОЈЕВИЋ)	151–159
Видско парњаштво и акционалност (префикс <i>за-</i>) (ВЕСНА Н. ЂОРЂЕВИЋ)	161–168

Синтакса и семантика

О двјема спорним конструкцијама у српском језику (<i>за</i> + инфини- тив и <i>за</i> + акузатив у значењу одређивања правца кретања) (БРАНИСЛАВ М. ОСТОЈИЋ)	169–176
Значење и контекст: неки проблеми око значења и употребе гла- голских личних облика (РАДОЈЕ Д. СИМИЋ, ЈЕЛЕНА Р. ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ)	177–187
О реченицама са спојем <i>а</i> и <i>у</i> у везничкој позицији (МИЛОШ М. КОВАЧЕВИЋ)	189–196
Синтаксичке конструкције ‘глагол + <i>ми се</i> ’ у српском језику (ДИМКА В. САВОВА)	197–204
О једној посебној контрафактивној конструкцији у српском језику (ЉУДМИЛА В. ПОПОВИЋ)	205–220
Синтакса и семантика предикатског израза <i>јјознајти (се)</i> (ВЛАДИСЛАВА Ж. РУЖИЋ)	221–236
О предлогу <i>јјоврх</i> (ДУШКА Б. КЛИКОВАЦ)	237–258
Синтакса и семантика предлога <i>јјри</i> (ИВАНА Н. АНТОНИЋ)	259–268
О српском глаголу <i>јјријти</i> (НАДА Л. АРСЕНИЈЕВИЋ)	269–280
Значењски ресурси функционалних глагола: на примеру преди- ката ‘сукобити се’ (МИЛИВОЈ Б. АЛАНОВИЋ)	281–288
Утицај полипрефиксације глагола на њихово синтаксичко окружење (МИЛИЦА Љ. СТОЈАНОВИЋ)	289–295
О (лексичко-граматичким) значењима глаголских речи (ИВАНА Р. ЈОВАНОВИЋ)	297–306

Негација као језичка категорија – општи осврт (ЈЕЛЕНА Л. ПЕТКОВИЋ)	307–314
Један тип безличних реченица у српском и руском (у контексту језичке слике света) (БИЉАНА Ж. МАРИЋ)	315–322
Асиндетске структуре с концесивним значењем у савременом српском језику (МИЈАНА Ч. КУБУРИЋ МАЦУРА)	323–334
О употреби израза <i>један/једно с другим</i> и <i>једна с другом</i> у српском језику (ИВАНА З. МИТИЋ)	335–342
Линеаризација протосоцијативних и псеудосоцијативних кон- струкција у српском језику (МАРИЈА М. ОПАЧИЋ)	343–351
Императив као маркер неочекиваности (ДРАГАНА М. КЕРКЕЗ) ..	353–359
Статус финалних реченица у <i>Зборницима закона и уредбених указа</i> из пете деценије 19. века (ЈЕЛЕНА М. ПАВЛОВИЋ ЈОВАНОВИЋ)	361–368

Лексикологија, лексикографија и терминологија

Рјечници као средство успостављања ауторитета (ДАНКО М. ШИПКА)	369–386
Слов'янска терминологија кінца ХХ – почетку ХХІ століть у діалози традиційної та електронної бібліографії (ВІКТОРИЈА Л. ІВАЩЕНКО)	387–397
Нова лексика у области туризма у савременом српском језику (ЂОРЂЕ Р. ОТАШЕВИЋ)	399–408
Саобраћајна терминологија у савременом српском језику (ГОРДАНА Д. ДИМКОВИЋ ТЕЛЕБАКОВИЋ)	409–418
Винаверове крушке <i>крусиџуменка</i> и <i>бергамка</i> и ријеч-двјије по- водом њих (НЕЂО Г. ЈОШИЋ)	419–427
Називи за печурке у српским народним говорима (МАРИНА С. ЈУРИШИЋ, ЈЕЛЕНА Д. ЈАНКОВИЋ)	429–439
Турцизми у 20. тому Речника САНУ (МАРИЈА С. ЂИНЋИЋ) ..	441–448
Прилог опису семантике придева <i>йразан</i> (НАТАША М. МИЛАНОВ)	449–456
Једно запажање о прилогу <i>вуковски</i> у српском језику (ИРЕНА Р. ЦВЕТКОВИЋ ТЕОФИЛОВИЋ)	457–463

Стилистика

Превођење као креативни и лингвистички изазов у савременом српском језику (НЕНАД Б. ВУКОВИЋ)	465–471
О стилистичким особинама Андрићева наратива у роману <i>На Дрини ћуџрија</i> (ГАЛИНА Г. ТЈАПКО)	473–485
Заграде у Андрићевим романима (БРАНКО Ђ. ТОШОВИЋ)	487–494

Суфикси <i>-ица</i> и <i>-ка</i> у језику Петра Кочића (ДРАГО В. ТЕШАНОВИЋ, ДРАГАНА Д. ЛАЗИЋ)	495–506
Индивидуална лексика у дјелу Исидоре Секулић (творбено- -семантичке одлике именица) (ВЕСЕЛИНА В. ЂУРКИН)	507–520
„Унутрашњост“ поетонима <i>Тигар</i> Бранка Топића (МИРЈАНА Н. СТОЈИСАВЉЕВИЋ)	521–527
(Не)референцијалност антецедента релативних клауза у песми „Он“ Сунчице Денић (ТАЊА З. РУСИМОВИЋ)	529–540

Прагматика

О пружању утехе саговорнику у говору свакодневне комуникације (БОЈАНА С. МИЛОСАВЉЕВИЋ)	541–550
Реторичка структурална теорија и реализација елементарних јединица дискурса на примеру онлајн коментара у српском и руском језику (РАДОСЛАВА М. ТРНАВАЦ)	551–570

Дијалектологија

О једној старој падежној конструкцији у говору источnobосан- ских Ера – генитив издвајања из скупине (СЛОБОДАН Н. РЕМЕТИЋ)	571–576
Третман полисемије и хомонимије у дијалекатским речницима (МАРТА Ж. БЈЕЛЕТИЋ)	577–585
Језичке крхотине и дијалекатски речник (НЕДЕЉКО Р. БОГДАНОВИЋ)	587–593
Говори Црне Горе у основици српског књижевног језика (МИОДРАГ В. ЈОВАНОВИЋ)	595–603
Западнобоснијска диалектна лексика в общесербском контек- сте (на примере говора Манячи) (ЕКАТЕРИНА И. ЯКУШКИНА)	605–613
Неке позајмљенице у коларској терминологији говора Карашева (МИХАЈ Н. РАДАН, МИЉАНА-РАДМИЛА М. УСКАТУ)	615–626
О акценту као прилогу очувању дијалекта (ЈОРДАНА С. МАРКОВИЋ)	627–636
Репартиција рефлекса вокалног <i>л</i> у говорима Лужнице и Пирота (ЉУБИСАВ Н. ЋИРИЋ)	637–644
Рефлекси финалног <i>л</i> у лексеми <i>заова</i> у говорима призренско- -тимочке дијалекатске зоне (АНА Р. САВИЋ-ГРУЈИЋ)	645–653
Вокалске редукције у говору Бастаса (ДРАГОМИР В. КОЗОМАРА)	655–662
О приступима у досадашњим истраживањима синтаксе падежа у херцеговачко-крајишким говорима (ЗОРАН М. СИМИЋ)	663–677

Циљне (намерне, финалне) реченице у сиринићком говору (РАДИВОЈЕ М. МЛАДЕНОВИЋ, БОЈАНА М. ВЕЉОВИЋ)	679–685
Вербализација концепта <i>здравље</i> у тимочко-лужничким говорима (ТАЊА З. МИЛОСАВЉЕВИЋ)	687–694

Ономастика

Marginalia onomastyczne (ZUZANNA V. TOPOLINSKA)	695–698
О релационим микропонимима у Рађевини (МИРЈАНА С. ПЕТРОВИЋ-САВИЋ)	699–705
Прилог реконструкцији ојконима <i>Вогошћа</i> (ЈЕЛЕНА В. ЈАЊИЋ)	707–714

Социолингвистика

Linguistic Ideology and the Art of Re-Edition on the Second Edition of Ioann Rajić's <i>History of Various Slavic Peoples</i> (1823) (МОТОКИ У. НОМАЧИ)	715–725
Знање студената о ауторству наших правописа (ВЕЉКО Ж. БРБОРИЋ)	727–735
Стандардни и матерњи језик из другачије перспективе (НАТАША Б. КИШ)	737–744
О уништеном писаном наслеђу на Косову и Метохији (на при- меру сачуваног дела једне породичне архиве) (МИТРА М. РЕЉИЋ)	745–752

Лингвокултурологија

Сложенице са именицом <i>вода</i> у српским народним говорима и српској култури (СОФИЈА Р. МИЛОРАДОВИЋ, ВЛАДАН З. ЈОВАНОВИЋ)	753–763
„Богатство“ – конвенционални суд у систему вредности у срп- ском језику и култури (НАТАША С. ВУЛОВИЋ)	765–772
Стереотип о Ери (ДАНИЈЕЛА С. СТАНИЋ)	773–781

Граматографија

Српско-рускословенски међуодноси у српским граматикама рускословенског језика прве половине 19. века (НАЈДА И. ИВАНОВА)	783–790
<i>Србска Грамаџика за гимназијалну младежъ Княжесѣтва Срѣје</i> Владимира Вујића (1856) (МИЛОШ Ћ. ОКУКА)	791–802

Библиографија

Преглед библиографија објављених у часопису <i>Наш језик</i> (АНА В. ГОЛУБОВИЋ)	803–811
--	---------

Оригінальні научні ради
Примієно 5. грудня 2019. р.
Прихваєно 16. грудня 2019. р.

ВІКТОРІЯ Л. ІВАЩЕНКО*

(Київський університет імені Бориса Грінченка,
Інститут журналістики)

СЛОВ'ЯНСЬКА ТЕРМІНОГРАФІЯ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ У ДІАЛОЗІ ТРАДИЦІЙНОЇ ТА ЕЛЕКТРОННОЇ БІБЛІОГРАФІЇ

Потреба задовольнити міжнародну наукову спільноту термінографічною інформацією, необхідність розбудови міждисциплінарних досліджень, що з'являються на межі взаємодії функціонально-прикладного бібліографознавства й прикладного термінознавства, е-бібліографії та е-термінографії, продукує запит сучасного інформаційного суспільства на створення та ведення електронних бібліографічних ресурсів¹ як баз даних традиційних бібліографічних покажчиків (посібників). Виявом такої кореляції є складання зведеного бібліографічного покажчика *Слов'янська термінографія (1990–2017)* у традиційному форматі та формування на його основі багатомовної *Термінографічної бази даних TERM_IN. Слов'янська термінографія (1990–2017)*. Над обома проектами сьогодні успішно працюють члени Термінологічної комісії при Міжнародному комітеті славистів (ТК МКС).

Ключові слова: слов'янська термінографія, зведений бібліографічний покажчик (посібник), термінографічна база даних, електронний бібліографічний ресурс, традиційна бібліографія, е-бібліографія, е-термінографія, термінологічний словник.

* vicivashchenko@ukr.net

¹ Поняття „комп'ютерний (електронний) бібліографічний ресурс“ (КБР = ЕБР) доволі часто ототожнюють із поняттями „електронний каталог“ (ЕК), „база / банк даних“ (БД). Як справедливо зазначає Галина М. Швецова-Водка, співвідношення цих понять сьогодні чітко не визначене, а тому неясно, чи можна будь-який комп'ютерний бібліографічний посібник та е-каталог називати базою/банком даних. Дослідниця надає перевагу використанню загальних понять „комп'ютерний (електронний, або машиночитаний) бібліографічний посібник“ та „комп'ютерні бібліографічні ресурси“ на позначення джерел комп'ютерної бібліографічної інформації (Швецова-Водка 2001: 13). На нашу думку, ці поняття можуть бути взаємозамінними залежно від ракурсу висвітлення проблеми.

Термінографічна практика слов'янських країн має свою специфіку, зумовлену багатьма чинниками, що частково відбито в збірниках наукових праць *Слов'янська термінологія сьогодні* (Піпер–Йованович 2017), *Фахова комунікація* (Іващенко та ін. 2017) та в колективній монографії *Слов'янське термінознавство кінця ХХ – початку ХХІ століть* (Іващенко 2018).²

Про формування й розбудову зіставної термінографії слов'янських мов в її теоретичному осмисленні частково йдеться в одній із праць В'ячеслава К. Щербіна, який зазначає, що сьогодні зіставна термінографія слов'янських мов – це окрема наукова дисципліна зі своєю специфічною структурою, в якій можна окреслити межі **прикладної зіставної термінографії** і **теоретичної зіставної термінографії**. Науковець зосереджує увагу на розмежуванні проблематики міжмовного історичного та синхронного зіставлення галузевих словників, типологія яких, власне, й об'єднує ці підрозділи (Щербін 2017: 36). В'ячеслава К. Щербін розрізняє такі напрями слов'янської металексикографічної компаративістики: зіставна слов'янська енциклопедистика, зіставні метатермінографія, спеціальна метадериватографія і метаморфемографія та зіставна спеціальна метаконцептографія слов'янських мов (Щербін 2017: 40–41).

У нашій розвідці зосередимо увагу лише на одному з аспектів термінографії слов'янських мов – бібліографознавчому. Звичайно, у кожній країні вже є певний досвід зі складання бібліографічних посібників як особливого різновиду самостійних видань або рукописів таких видань у системі традиційної бібліографії. Пор., напр.:

– в **Україні** – 1) бібліографічний покажчик *Українська термінографія (1948–2002)* (Комова 2003), який містить 663 словники переважно науково-технічного спрямування (у ньому літературу розміщено за хронологією, а в межах року – за абеткою прізвищ авторів і назв; додатки складаються з іменного та предметного покажчиків); 2) рукопис бібліографічного посібника *Українська термінографія ХІХ – початку ХХІ ст.* (Іванова 2015), який станом на 2015 р. містив близько 2 000 словників (у ньому зібрано термінологічні словники української мови від 1861 до 2014 рр. та упорядковано за двома розділами: хронологічний покажчик, де праці систематизовано за роками, а в межах року – за абеткою, та галузевий покажчик, що містить словники, систематизовані за

² У цій статті засвідчуємо свою глибоку повагу та висловлюємо щирю подяку за корисні й цінні поради проф. др **Сретові Танасичу** як одному з рецензентів монографії *Слов'янське термінознавство кінця ХХ – початку ХХІ століть* (2018) та збірника наукових праць *Слов'янська термінологія сьогодні* (2017).

галузями знань, а в межах галузі – за роками в алфавітному порядку; додано абетковий іменний покажчик авторів та укладачів). Принципи складання постбника, особливості добору термінологічних словників, а також загальний огляд прикнижкових і пристатейних бібліографічних покажчиків галузевих словників, наявних в Україні, див. у статті Ольги А. Іванової (2015);

– у **Білорусі** – бібліографічний довідник *Термінологічні словники (окремі видання): 1918–1998 рр.* (Чернявська–Цихун 2000), у якому зареєстровано 263 праці (довідник має покажчики: іменний – перелік прізвищ та імен авторів, укладачів, редакторів та інших фахівців, які склали словники або їхні білоруські частини, і тематичний – відбиває вузькі терміносистеми, подає їхні назви переважно так, як на титулі окремих видань; у ньому використано також загальноприйняті в білоруській бібліографії скорочення). Короткий огляд переліків термінологічних словників, розміщених у наукових статтях і бібліографічному довіднику білоруських словників та енциклопедій дає В'ячеслав К. Щербін (Щербін 2017: 34);

– у **Польщі** – 1) бібліографія термінологічних словників Катерини Воян *Англійська мова в польській лексикографії. Термінологічні словники, опубліковані в 1782–2012 роках* (Воян 2014), яка містить 3 800 праць, розподілених за 285 тематичними групами; 2) бібліографія *Польська термінографічна практика. Традиційні галузеві словники (1980–2016)* (Лукасік 2017), що нараховує 1 361 детально описаний бібліографічний запис (до покажчика додано: таблиці а) статистичних даних словників на польському видавничому ринку, виданих у різних роках, б) числової та відсоткової часток одно-, дво- й багатомовних словників, в) кодів скорочень мов за ISO (639-1); анотовані записи, упорядковані хронологічно, а потім в алфавітному порядку за доменним іменем). Грунтовний термінографічний і бібліографознавчий аналіз пристатейних і прикнижкових переліків галузевих словників, бібліографій за окремими галузями знань, каталогів видавництва, списків та бібліографій термінологічних словників у загальних лексикографічних покажчиках, у періодичних та книжкових виданнях тощо, які є в Польщі, дає колектив співавторів на чолі з Мареком Лукасіком в одній зі своїх наукових праць (див. Лукасік та ін. 2017: 112).

На особливу увагу зведені **бібліографічні покажчики термінологічних словників**. Нам удалося віднайти лише кілька з них.

Першою ластівкою в укладанні таких покажчиків (посібників) англійською та французькою мовами є *Бібліографія міжмовних науково-технічних словників*, яку з 1949 р. укладав Джон Е. Холмстром

(Holmstrom 1951; 1952; 1953; 1961; 1969). У посібнику з-поміж інших натрапляємо й на славістичні словники. Ця праця мала 5 видань, перше з яких вийшло в 1951 р. Воно містило: 550 бібліографічних записів оригінальних словників, а разом із кількома перевиданнями того самого словника – 1 044; покажчик мов (їх 45), предметний покажчик (близько 360 галузей знань) та покажчик авторів.

У 1955 і 1959 рр. Ойген Вюстер склав посібник *Бібліографія одномовних науково-технічних словників у 2-х томах англійською та французькою мовами* (Вюстер 1955; 1959), серед яких є й слов'янські. Цей бібліографічний посібник структуровано за: універсальною десятиковою класифікацією, загальною таблицею мов, власне бібліографією, списком абревіатур та символів, 4-ма покажчиками – предметним (близько 420 галузей), мовним (27 мов), авторських колективів/організацій та індивідуальних авторів.

Активно укладалися зведені покажчики, щоправда, лексикографічних праць у польському мовознавстві й бібліографознавстві. Це насамперед серія зведеної бібліографії словників 7-ми країн *Бібліографія словників, опублікована в Народній Республіці Болгарія, Китайській Народній Республіці, Чехословацькій Соціалістичній Республіці, Німецькій Демократичній Республіці, Польській Народній Республіці, Румунській Народній Республіці, Угорській Народній Республіці, Союзі Радянських Соціалістичних Республік у 1945–1961, 1962–1964, 1965–1966, 1967–1968, 1969–1970, 1971–1972, 1973–1974, 1975–1976, 1977–1978 роках, які побачили світ у 1965, 1968, 1969, 1970, 1972, 1974, 1976, 1978, 1981 роках у Варшаві. Перелік та аналіз цих бібліографічних праць див. (Лукасік та ін. 2017).*

Серед оригінальних видань можна назвати також серію зведених посібників *Бібліографія славістичного мовознавства* за 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997 роки з доповненнями (Руднік-Карватова 1995; 1996; 1997; 1999; 2001; 2003), у яких, окрім наукознавчих і теоретичних праць зі славістичного мовознавства, спорадично реєстровано й поодинокі термінологічні словники слов'янських країн. В одному з останніх видань теоретичні й лексикографічні праці систематизовано за рівнями вивчення мови та мовознавчими дисциплінами у межах 6-ти мовних груп, структурованих за 11-ма підрозділами відповідно до титульних назв мов. Галузеві словники можна віднайти в рубриці *Лексикографія* (див. Руднік-Карватова 2003).

Бібліографічні посібники (покажчики) – це основа для створення електронних бібліографічних, зокрема й термінографічних, ресурсів (термінографічних баз даних як різновиду бібліографічних баз даних

= е-каталогів), що збирають на спільній платформі різні галузеві словники, тобто є своєрідною словниковою базою або однієї країни (**національною словниковою базою**³), або різних країн (**бібліотекою світової лексикографії**⁴).

До національної словникової бази можна віднести, напр., *Корпус енциклопедичних видань України: бібліографічний онлайн-покажчик* (КЕВУ 2017–2019), що його створив Інститут енциклопедичних досліджень Національної академії наук України, в якому зібрано українські енциклопедії, енциклопедичні словники й довідники – загальні, регіональні, галузеві та персональні, а також упорядковано дані про них. Користувацький інтерфейс розроблено українською та англійською мовами. Галузеві енциклопедії, енциклопедичні словники й довідники датовані періодом 1926–2018 рр. Бібліографічний е-покажчик надає таку довідкову інформацію про видання: повну назву джерела, його творця (укладача, упорядника, головного чи відповідального редактора / редакторів), місце та рік друку. Перелік енциклопедичних видань представлено у формі таблиць із можливістю пошуку й сортування інформації за кількома бібліографічними параметрами.

Прикладом загальнодоступної бібліотеки світової лексикографії як електронного бібліографічного ресурсу можна назвати, зокрема, об'єднану онлайн-пошукову систему двомовних та багатомовних термінографічних праць *Lexicool*, яка містить 8 000 е-словників, має користувацькі інтерфейси англійською, іспанською, французькою та італійською мовами, групує словники за мовами (усього 70 мов) та галузями знань, надає послуги перекладу й купівлі видання (LC 2000–2019).

Відсутність у славістичному термінознавстві кінця ХХ початку ХХІ століть зведених бібліографічних посібників, які б відбивали реальний стан сучасної термінографії на зламі століть, спонукала членів ТК МКС до укладання такої праці. Ідея створення зведеного бібліо-

³ Термін *національна словникова база* на позначення сукупності лексикографічних праць тієї чи іншої країни засвідчено в тексті Указу Президента України *Про розвиток національної словникової бази* від 07.08.1999 р. N 967 (УПУ 1999), де він функціонує в контексті створення нового покоління академічних українськомовних словників та їхніх електронних відповідників для комп'ютерних інформаційних систем (проект *Словники України*).

⁴ Про комплектування репрезентативної загальнодоступної бібліотеки світової лексикографії (ширший аспект проблеми) вперше йшлося в тексті *Концепції Державної цільової програми розвитку Національної словникової бази України на 2009–2015 роки* (РКМУ 2009). Це завдання покладалося на Український мовно-інформаційний фонд НАН України як координатора робіт із розвитку *Національної словникової бази України*.

графічного показника галузевих словників *Слов'янська термінографія* виникла в 2014 р. Тоді ж авторка цієї статті розробила його робочу концепцію, а в 2015 р. на засіданні ТК МКС, що відбулося в Києві 21 квітня, було прийнято рішення про інвентаризацію національних термінологічних словників і власне термінознавчих праць (дисертацій, монографій, навчальних посібників). Так з'явився міжнародний дослідницький проєкт членів ТК МКС, який отримав назву *Слов'янське термінознавство і термінографія (2014–2018)*.

У 2016 р. на засіданні ТК МКС у Белграді, яке зібралося 11 травня, члени Комісії уперше звітували про виконання роботи щодо складання зведеного бібліографічного показника зі слов'янського термінознавства кінця ХХ – початку ХХІ ст., а в його контексті й показника *Слов'янська термінографія (1990–2017)*. Обговорювалася також можливість створення електронної бібліографічної бази слов'янської термінографії з 1990-х до 2017 р. У цьому ж році за ініціативи координатора польської делегації у складі ТК МКС проф. Еви Вольніч-Павловської до співпраці долучилася Лабораторія сучасних методів прикладної лінгвістики Поморської академії в Слупську. Основні етапи роботи над цим проєктом, який став першою спробою всебічно охопити термінографічну практику в Польщі за окреслений проміжок часу, описано в (Лукасики та ін. 2017: 112).

30 травня 2017 р. у Варшаві на черговому засіданні ТК МКС обговорювалося питання про структуру й формат упорядкування показника. Планувалося закінчити роботу над ним до кінця 2017 р., проте до зазначеного терміну вдалося лише зібрати й частково упорядкувати національні бібліографії. Загалом було інвентаризовано близько 8 000 термінографічних праць різними слов'янськими мовами за країнами їх видання. Словники збирали та впорядковували: Марек і Маржена Лукасики, Домініка Новацька, Матеуш Жбіковський, В'ячеслав К. Щербін, Володимир В. Дубічинський, Наталія В. Писарська, Олена В. Дяченко, Зоя І. Комарова, Сергій Д. Шелов, Наталія А. Казак, Євгенія М. Какзанова, Катерина П. Любецька, Олена Й. Голованова, Ольга М. Ковальова, Міліца Міхалевич, Христіан Льюїс, Оксана Чмелікова, Мойца Жагар Карер, Симон Ателшек, Владан Йованович, Ружица Левушкіна, Яна Левіцька, Катерина Вельяновська, Христіан Міцкоскі) – 25 науковців із 10-ти країн. Загальне впорядкування – Вікторія Л. Іващенко.

Зведення бібліографії національних термінологічних словників до єдиного формату розпочалося з 2018 р., а 9 травня 2019 р. на засіданні ТК МКС у Загребі бібліографічний посібник *Слов'янська тер-*

мінографія (1990–2017) було затверджено до друку. Наразі триває його редакційна підготовка.

У макроструктурі посібника галузеві словники, які вийшли на видавничому ринку Хорватії, Словенії, Польщі, України, Білорусі, Сербії, Росії, Чехії, Македонії, Словаччини в період 1990–2017 рр., зведено за 4-ма основними показниками – абетковим, галузевим, мовним і хронологічним. У переліках за галуззю, мовою та хронологією словники також вибудовано за абеткою. Кожен показник рубриковано за країною. Детальніше структуру бібліографічного посібника *Слов'янська термінографія (1990–2017)* буде описано в одній із наших наступних розвідок.

Зведений показник слов'янської термінографії став основою для проектування багатомовної *Термінографічної бази даних TERM_IN. Слов'янська термінографія (1990–2017)*, архітектуру та основні етапи формування якої детально описано в одній із наших праць, яку подано до друку. Робочу версію бази з користувацькими інтерфейсами 11-ма мовами (англійською, українською, польською, білоруською, чеською, словацькою, словенською, хорватською, македонською, сербською, російською) розміщено на сайті ТК МКС (ТБД 2019). Наразі триває робота над конвертацією зведеного показника *Слов'янська термінографія (1990–2017)* у формат таблиць Excel та автоматичною конвертацією таблиць у *Термінографічну базу даних TERM_IN. Слов'янська термінографія (1990–2017)*.

З огляду на сучасне розмаїття електронних бібліографічних ресурсів термінографічну базу даних зведеного бібліографічного показника галузевих словників можна кваліфікувати⁵: за суспільним призначенням – бібліотечно-каталожною і водночас науково-допоміжною, орієнтованою на фахівців-термінологів та лексикографів, які працюють із термінологією різних галузей знань, а тому політематичною; за видом відображення документів – е-каталогом окремих видань; за типом відображення літератури – е-каталогом довідкової літератури; за змістом відображення документів – багатогалузевим, зокрема комплексно-тематичним е-каталогом; за місцем видання документів – електронним бібліографічним ресурсом, що містить термінографічні праці місцевого друку; за мовою – це полімовна база даних; за часом видань – ретроспективна й поточна; за методом бібліографування, зокрема за видом бібліографічного відбору – вибіркова (призначена для фахівців), за способом бібліографічної характеристики – сигнальна (складається

⁵ Характеристику даємо за класифікацією електронних бібліографічних ресурсів, яку розробила Галина М. Швецова-Водка (2001).

лише з елементів бібліографічного опису) і водночас предметизована (має предметні рубрики); за способом бібліографічного групування – можливий пошук за кількома формальними ознаками, зокрема автор, назва, місце і рік видання, мова; за способом доступу – інтерактивна, доступна онлайн.

Підсумовуючи зазначимо, що створення такого ресурсу з можливістю інформаційного пошуку за різними параметрами сприятиме ефективному обміну інформацією про наявні термінографічні праці в тій чи іншій слов'янській країні та виявлення нових знань про них, що стане платформою для здійснення наукових досліджень із проблем зіставної традиційної та е-термінографії, е-бібліографії, е-лексикографії, комп'ютерної лінгвістики, славістики, бібліографознавства тощо.

ЛІТЕРАТУРА

- Воян 2014: Wojan Katarzyna, *Język angielski w polskiej leksykografii. Słowniki terminologiczne wydane w latach 1782–2012*, Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.
- Вюстер 1955: Eugen Wüster, *Bibliography of monolingual scientific and technical glossaries 1. National standards*, Paris: UNESCO.
- Вюстер 1959: Eugen Wüster, *Bibliography of monolingual scientific and technical glossaries 2. Miscellaneous sources; glossaries published privately*, Paris: UNESCO.
- Іванова 2015: Ольга А. Іванова, *Бібліографічний покажчик „Українська термінографія XIX – початку XXI с.“: принципи укладання, Термінологічний вісник 3(1), 150–156.*
- Іващенко 2018: Вікторія Л. Іващенко (наук. ред.), *Слов'янське термінознавство кінця XX – початку XXI століть*, Київ: Жнець.
- Іващенко та ін. 2017: Wiktoria Iwaszczenko, Ewa Wolnicz Pawłowska, Łukasz Karpiński, Mariusz Górnicz, Anna Kozłowska, Marta Małachowicz (red.), *Komunikacja specjalistyczna 14*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Instytutu Komunikacji Specjalistycznej i Interkulturowej, Uniwersytet Warszawski.
- КЕВУ 2017–2019: *Корпус енциклопедичних видань України: бібліографічний онлайн-покажчик (2017–2019)*, <http://corpus.encyclopedia.kiev.ua>.
- Комова 2003: Марія В. Комова, *Українська термінографія (1948–2002): Бібліографічний покажчик*, Львів: Ліга-Прес.
- Лукасік 2017: Marek Łukasik (red.), *Polska praktyka terminograficzna. Tradycyjne słowniki specjalistyczne (1980–2016) = Polish terminographic practice. Traditional specialised dictionaries (1980–2016)*, Słupsk: Akademia Pomorska w Słupsku – Pomeranian University in Słupsk.

- Лукашик та ін. ⁴2017: Marek Łukasik, Marzena Łukasik, Dominika Nowacka, Mateusz Żbikowski, Polska praktyka terminograficzna. Badania bibliograficzne, *Komunikacja specjalistyczna* 14, Warszawa, 109–126.
- Піпер–Йованович ²2017: Предраг Піпер, Владан Јовановић (ур.), *Словенска терминологија данас*, Београд: Српска академија наука и уметности, Институт за српски језик САНУ.
- РКМУ 2009: *Розпорядження Кабінету Міністрів України від 11.02.2009 р. N 140-р. „Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку Національної словникової бази України на 2009–2015 роки“*, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/140-2009-p>.
- Руднік-Карватова 1995: Zofia Rudnik-Karwatowa (red.), *Bibliografia językoznawstwa slawistycznego za rok 1992*, Warszawa: SOW.
- Руднік-Карватова 1996: Zofia Rudnik-Karwatowa (red.), *Bibliografia językoznawstwa slawistycznego za rok 1993 z uzupełnieniami za lata 1992 1*, Warszawa: SOW.
- Руднік-Карватова 1996: Zofia Rudnik-Karwatowa (red.), *Bibliografia językoznawstwa slawistycznego za rok 1993 z uzupełnieniami za lata 1992–1996 2*, Warszawa: SOW.
- Руднік-Карватова 1997: Zofia Rudnik-Karwatowa (red.), *Bibliografia językoznawstwa slawistycznego za rok 1994 z uzupełnieniami za lata 1992–1993*, Warszawa: SOW.
- Руднік-Карватова 1999: Zofia Rudnik-Karwatowa (red.), *Bibliografia językoznawstwa slawistycznego za rok 1995 z uzupełnieniami za lata 1992–1994*, Warszawa: SOW.
- Руднік-Карватова 2001: Zofia Rudnik-Karwatowa (red.), *Bibliografia językoznawstwa slawistycznego za rok 1996 z uzupełnieniami za lata 1992–1995*, Warszawa: SOW.
- Руднік-Карватова 2003: Zofia Rudnik-Karwatowa (red.), *Bibliografia językoznawstwa slawistycznego za rok 1997 z uzupełnieniami za lata 1992–1996*, Warszawa: SOW.
- ТБД 2019: *Термінографічної бази даних TERM_IN. Слов'янська термінографія (1990–2017)*, <http://term-in.net/term-slovniki/>; <http://term-in.net/en/term-slovniki/>.
- УПУ 1999: Указ Президента України від 07.08.1999 р. № 967 „Про розвиток національної словникової бази“, *Офіційний вісник України* 32, Київ, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/967/99/sp:java->.
- Холмстром 1951: John E. Holmstrom, 1, *Bibliography of interlingual scientific and technical dictionaries*, Paris: UNESCO.
- Холмстром 1952: John E. Holmstrom, 2, *Bibliography of interlingual scientific and technical dictionaries*, Paris: UNESCO.
- Холмстром 1953: John E. Holmstrom, 3, *Bibliography of interlingual scientific and technical dictionaries*, Paris: UNESCO.

- Холмстром 1961: John E. Holmstrom, 4, *Bibliography of interlingual scientific and technical dictionaries*, Paris: UNESCO.
- Холмстром 1969: John E. Holmstrom, 5, *Bibliography of interlingual scientific and technical dictionaries*, Paris: UNESCO.
- Чернявська–Цыхун 2000: Л. Чарняўская, Генадзь Цыхун (уклад.), *Тэрміналагічныя слоўнікі (асобныя выданні) 1918–1998 гг.: Бібліяграфічны даведнік*, Мінск: МГА „Беларускі кнігазбор“.
- Швецова-Водка 2001: Галина Швецова-Водка, Комп’ютерні бібліографічні ресурси: питання класифікації, *Бібліотечний вісник* 5, Київ, 13–17.
- Щербін 2017: Вячеслав К. Щербин, Сравнительная терминология славянских языков, *Komunikacja specjalistyczna* 14, Warszawa, 31–46.
- LC 2000–2019: *Lexicool*, <https://www.lexicool.com>.

Виктория Л. Иващенко

СЛАВЯНСКАЯ ТЕРМИНОГРАФИЯ КОНЦА XX – НАЧАЛА XXI ВЕКОВ В ДИАЛОГЕ ТРАДИЦИОННОЙ И ЭЛЕКТРОННОЙ БИБЛИОГРАФИИ

Резюме

Теория и практика славянской терминологии, в частности переводной, сопоставительной, компьютерной, имеет свою специфику в разных странах, что свидетельствует о неравномерности ее развития, обусловленной многими факторами. Важно проанализировать и обобщить этот опыт, теоретически его осмыслить и представить в фундаментальных исследованиях, которых сегодня нет.

Не менее актуальным аспектом славянской терминологии является библиографоведческий. В каждой стране есть определенный опыт по составлению библиографических указателей (пособий), в том числе и терминологических трудов. Некоторые из них уже заинтересовали ученых, другие ждут своих исследователей. Сегодня внимание в большей степени привлекают сводные библиографические указатели терминологических словарей. Их не так уж и много, а в некоторых странах вообще нет, что предполагает активную работу в этом направлении, а также создание интегрированных электронных терминологических ресурсов, которые собирают на общей платформе отраслевые словари либо одной страны (формирование национальной словарной базы), либо разных стран (формирование библиотеки мировой лексикографии).

В славянской терминологии конца XX начала XXI веков нет сводных терминологических пособий и интегрированных многоязыч-

ных терминографических баз данных, которые отражали бы реальное состояние современной терминографии на рубеже веков. Потребность удовлетворить международное научное сообщество в терминографической информации, необходимость развития междисциплинарных исследований, способствуют взаимодействию функционально-прикладного направления библиографоведения и прикладного терминоведения, е-библиографии и е-терминографии, что формирует запрос современного информационного общества на создание и ведение электронных библиографических ресурсов в виде баз данных традиционных библиографических указателей (пособий). Проявлением такой корреляции является составление сводного библиографического указателя *Славянская терминография (1990–2017)* в традиционном формате и формирование на его основе многоязычной *Терминографической базы данных TERM_IN. Славянская терминография (1990–2017)*. Над этими проектами сегодня успешно работают члены ТК МКС.

Ключевые слова: славянская терминография, сводный библиографический указатель (пособие), терминографическая база данных, электронный библиографический ресурс, традиционная библиография, е-библиография, е-терминография, терминологический словарь.